

més
LLIBRES

KWAIDAN

Històries japoneses de fantasmes

Lafcadio Hearn

Edició i traducció de Ricard Vela

LA HISTÒRIA D'EN MIMI-NASHI-HŌICHI

Fa més de set-cents anys, a Dan-no-ura, al litoral de l'estret de Shimonoseki, es va entaular la darrera batalla de la llarga guerra que va enfrontar els Heike, o clan dels Taira, amb els Genji, o clan dels Minamoto. I va ser allà on van morir tots els Heike, amb les seves mullers i els seus fills, i també l'emperador infant, avui recordat com a Antoku Tennō. Aquells mars i aquelles costes fa set segles que estan encantats pels esperits dels morts... En algun altre lloc he descrit els estranys crancs que habiten aquella zona –i que són coneguts com «crancs Heike»–, a les closques dels quals s'hi dibuixen rostres humans que es diu que representen les cares dels ferotges guerrers Heike.¹ Però al llarg d'aquestes costes s'hi veuen i s'hi senten moltes altres coses insòlites. En les nits fosques, milers de focs espectrals volten per la platja o voletegen per sobre de les onades –llums pàl·lides que els pescadors anomenen *oni bi*, o focs del dimoni–, i sempre que bufa el vent arrossega al seu pas el que semblen esgarips que provenen del mar, com el clamor d'una batalla.

En el passat, els Heike van ser molt més indòmits que ara. Assetjaven els vaixells que solcaven les aigües durant la nit i feien tot el possible per enfonsar-los; i sempre vigilaven que no quedés cap naufrag amb vida. Per aplacar

1. Vegeu el meu llibre *Kottō* per a una descripció d'aquests crancs tan curiosos. (*Nota de l'autor*)

els esperits dels morts es va aixecar a Akamagaseki² el temple budista de l'Amidaji. Al costat, a tocar de la platja, es va construir un cementiri on es van erigir monuments funeraris que portaven inscrits els noms de l'emperador ofegat i dels seus nobles vassalls; i s'hi celebraven regularment serveis budistes per pregar pel descans de les seves ànimes. Després de la construcció del temple i de les tombes, els Heike van deixar de causar tants problemes com abans, tot i que van continuar actuant de manera estranya de tant en tant, evidenciant que encara no havien arribat a l'estat de pau perfecta.

Fa alguns segles, va viure a Akamagaseki un cec que es deia Hōichi i que era molt famós pel seu talent com a rapsode i per la seva habilitat amb el *biwa*.³ Des de la seva infantesa que havia estat educat per recitar i per tocar, i

2. O Shimonoseki. La ciutat també és coneguda amb el nom de Bakkan. (*N. de l'a.*)

3. El *biwa*, una mena de llaüt de quatre cordes, es fa servir principalment per acompanyar música recitada. Antigament, els trobadors professionals que recitaven el *Heike monogatari* i altres històries tràgiques eren coneguts com a *biwa hōshi*, o 'sacerdots del llaüt'. L'origen d'aquest apel·latiu no queda del tot clar, però és possible que tingués a veure amb el fet que els «sacerdots del llaüt», de la mateixa manera que els perruquers cecs, lluien uns cranis afaitats com els sacerdots budistes. El *biwa* es toca amb una mena de plectre, anomenat *bachi*, fet generalment de banya. (*N. de l'a.*)

quan amb prou feines era encara un noieta ja havia superat els seus mestres. Es va fer famós com a *biwa hōshi* professional gràcies a les seves recitacions de la història dels Heike i dels Genji, i es deia que quan entonava la cançó de la batalla de Dan-no-ura, «ni tan sols els follets [*kijin*] es podien aguantar les llàgrimes».

En els albors de la seva carrera, en Hōichi era molt pobre, però va trobar un bon amic que el va ajudar. El sacerdot de l'Amidaji apreciava en gran manera la poesia i la música, i convidava sovint en Hōichi al temple perquè interpretés les seves melodies. Passat un cert temps, summament impressionat pel talent del noi, el sacerdot li va proposar que es traslladés a viure al temple. I el jove va acceptar l'oferta agraït. En Hōichi es va instal·lar en una de les habitacions del recinte. I, com a mostra de gratitud pel menjar i per l'allotjament, l'única cosa que havia de fer era delectar el sacerdot amb una interpretació musical en aquelles nits en què el religiós no tingués altres obligacions per atendre.

Una nit d'estiu, van fer cridar el sacerdot per celebrar un servei budista a casa d'un feligrès que acabava de morir. Acompanyat del seu acòlit, se'n va anar a atendre les seves obligacions mentre deixava en Hōichi tot sol al temple. La nit era càlida i el cec va buscar la brisa al porxo de la seva habitació, que s'obria a un petit jardí a la part del darrere de l'Amidaji. I allà va esperar en Hōichi que tornés el sacerdot, mentre intentava alleugerir la seva solitud practicant amb el *biwa*. Va passar la mitjanit i el sacerdot no va aparèixer. Però l'ambient era encara massa calorós per poder tancar-se

a l'habitació, així que en Hōichi es va quedar al porxo. Al cap d'una estona, va sentir un soroll de passes que s'acostaven des de la porta del darrere. Algú travessava el jardí i s'acostava al porxo. I es va aturar just davant d'ell, però no es tractava del sacerdot. Una veu profunda va pronunciar el nom del cec, de manera abrupta i sense cerimònies, igual que ho faria un samurai que s'adreça a un inferior.

–Hōichi!

En Hōichi es va sobresaltar i, durant un moment, no va poder respondre; la veu el va tornar a cridar, aquesta vegada amb el to d'una ordre severa.

–Hōichi!!!

–*Hai!*⁴ –va contestar el jove, intimidat per l'entonació amenaçadora de la veu—. Soc cec i no puc saber qui em crida.

–No tens res a témer! –va exclamar el desconegut bo i parlant d'una manera més amable—. Em trobava a prop d'aquest temple i m'hi han enviat amb un missatge. El meu senyor actual, una persona del rang més elevat de tots, ha vingut a Akamagaseki amb el seu noble seguici. Desitjava contemplar l'escenari de la batalla de Dan-no-ura i avui n'ha recorregut l'indret. Com que l'han informat del teu talent per recitar la història de la batalla, també desitja escoltar la teva interpretació; així que prepara el *biwa* i vine amb mi immediatament cap a la mansió on ens espera l'august auditori.

4. Una resposta que demostra que s'ha sentit i que s'està escoltant amb atenció. (*N. de l'a.*)

En aquella època, hom no podia desobeir l'ordre d'un samurai sense rebre un càstig terrible. En Hōichi es va calçar les sandàlies, va agafar el *biwa* i se'n va anar al darrere del desconegut, que el guiava amb destresa tot i que obligant-lo a caminar amb pressa. La mà del seu guia era com el ferro, i el soroll metàl·lic dels seus moviments indicava que anava ben armat; probablement es tractava d'un guardià del palau que estava complint algun servei. La inquietud inicial d'en Hōichi es va esvaïr aviat: començava a imaginar-se que aquell podia ser un esdeveniment afortunat, ja que recordava les paraules del samurai sobre «una persona del rang més elevat de tots», i va pensar que el senyor que desitjava escoltar la seva interpretació no podia ser menys que un dàimio⁵ del més alt nivell. Passada una estona, el samurai es va aturar, i en Hōichi va estar segur que havien arribat al davant d'una gran porta. I se'n va meravellar, perquè no podia recordar a la ciutat una altra porta tan gran que no fos la portalada principal de l'Amidaji.

–*Kaimon!*⁶ –va exclamar el samurai.

Es van sentir sorolls de xarneres i de forrellats i tots dos en van travessar el llindar. Van creuar una zona enjardinada, es van aturar al davant d'una mena d'entrada i el samurai va parlar en veu alta:

–Veni tots! He portat en Hōichi!

5. Antic senyor feudal del Japó. (*Nota del traductor*)

6. Una paraula formal que significa 'Obriu la porta'. Generalment la feien servir els samurais per demanar permís als sentinelles de la porta del senyor. (*N. de l'a.*)

A continuació es va sentir el so de passes apressades, de paravents que es plegaven, de portes que lliscaven per obrir-se i del murmuri de la conversa d'unes dones. Per les seves paraules, en Hōichi va suposar que es tractava de les minyones d'alguna casa noble, però no va poder endevinar on era que l'havien portat. El van ajudar a pujar uns graons de pedra i, quan va arribar a l'últim, li van demanar que es descalcés. Una mà femenina el va guiar per un tram interminable de fusta polida i de fileres de columnes que feien giragonses innumbrables fins que van arribar a una extensió increïble coberta amb estores al bell mig d'algun saló enorme. Es va imaginar que allà s'hauria aplegat un gran nombre de persones: el cruixit de les sedes s'assemblava al xiuxiueig de les fulles d'un bosc. També percebia un murmuri de veus que parlaven en un to baix i fent servir un llenguatge aristocràtic.

Van convidar en Hōichi a acomodar-se sobre un coixí que li havien preparat especialment per a ell. Després d'ocupar el seu lloc i d'afinar l'instrument, una veu de dona –que va suposar que correspondria a la rōjo, o la dama encarregada de les minyones– es va adreçar a en Hōichi dient-li:

–Us preguem que ens reciteu ara la història dels Heike acompanyant-vos del *biwa*.

Però, com que la recitació completa hauria requerit més d'una nit, en Hōichi es va aventurar a replicar:

–Com que la història sencera és massa llarga, us prego que m'indiqueu quina part és la que desitja escoltar aquesta augusta audiència.

–Reciteu, doncs, el relat de la batalla de Dan-no-ura, ja que es tracta de la part més commovedora.⁷

Aleshores, el cec va alçar la veu i va entonar el cant d'aquella contesa lliurada en un mar embravit. El *biwa* imitava de meravella el ressò dels remes i el xerric dels vaixells, el xiulet i el brunzit de les fletxes, els xiscles i els trepigues dels homes que queien al mar i s'enfonsaven per sempre en les aigües. A l'esquerra i a la dreta, durant les pauses breus del seu cant, en Hōichi sentia remoreigs de lloança:

–Quin artista tan extraordinari!

–No hi ha hagut mai ningú a la nostra província que ho hagi interpretat com ell.

–No existeix en tot l'Imperi un recitador del nivell d'en Hōichi!

Esperonat per l'admiració que despertava, el cec va tocar i va cantar millor que mai, i al voltant seu es va fer un silenci de respecte profund. Però quan va començar a narrar el destí tràgic dels justos i dels desemparats, l'agonia commovedora de les dones i dels nens, i la mort de Nii-no-Ama⁸ precipitant-se al mar amb l'infant imperial a coll, tots els presents van proferir a l'uníson un udol d'angoixa perllongat i escruixidor, i van plorar i van gemegar amb tanta força que el cec es va espantar de la

7. També es podria traduir com 'és la que desperta més compassió'. Al text original, la paraula japonesa per a «compassió» és *aware*. (N. de l'a.)

8. L'àvia del petit emperador Antoku, que es va ofegar també en la batalla. (N. del t.)

violència de la pena que havia provocat en el públic. Les lamentacions i els sanglots van continuar durant força estona fins que es van anar apagant de mica en mica, per deixar pas a un gran silenci. En Hōichi va tornar a sentir la veu femenina de la rōjo:

–Ens havien assegurat que éreu hàbil tocant el *biwa* i que no teníeu rival en la recitació, però no sabíem que poguéssiu assolir la destresa que heu demostrat aquesta nit. El nostre senyor està tan complagut que desitja atorgar-vos una distinció adequada als vostres mèrits. A canvi, us sol·licita que actueu per a ell durant les sis properes nits, passades les quals haurà de marxar. Així doncs, demà a la nit vindreu a la mateixa hora. I el vassall que us ha guiat aquesta nit us tornarà a ser enviat... Hi ha una altra qüestió de la qual se m'ha demanat que us informi: és imprescindible que no parleu amb ningú de les vostres visites a aquesta casa durant l'estada del nostre august senyor a Akamagaseki, ja que està viatjant d'incògnit i no desitja que la seva presència es faci pública. Ara sou lliure de tornar al vostre temple.

Després que en Hōichi hagués expressat com calia el seu agraïment, una mà de dona el va conduir fins a l'entrada de la mansió, on el mateix vassall que l'havia guiat anteriorment fins allà l'estava esperant per acompanyar-lo a casa. El samurai el va deixar al porxo de la part del darrere del temple, on se'n va acomiadar fins l'endemà a la nit.

Ja despuntava l'albada quan en Hōichi va arribar al temple, on la seva absència havia passat inadvertida, ja que el sacerdot, que hi havia tornat de matinada, s'havia

pensat que estava dormint. Durant el dia, el bon cec va poder descansar una mica, però no va explicar res de la seva estranya aventura. Ben entrada la nit següent, el samurai va tornar a buscar-lo i el va conduir fins a l'augusta reunió, davant de la qual en Hōichi va fer un altre recital i va repetir l'èxit de la nit anterior. Tanmateix, durant aquesta segona visita, la seva absència del temple es va descobrir de manera accidental i, després que hi tornés amb els primers raigs de l'alba, en Hōichi va ser convocat davant del sacerdot, que li va dir amb un to de retret suau:

–Estimat Hōichi, ens has tingut molt amoïnats. Que surtis sol de matinada, cec com ets, és molt perillós. Per què te n'has anat sense dir res. Jo hauria pogut disposar que t'acompanyés un servent. On has estat?

–Perdoneu-me, bon amic meu –va contestar en Hōichi de manera evasiva–, però calia que atengués uns afers privats i no els podia postergar més.

Més que no pas dolgut, el sacerdot es va sentir sorprès per la reticència d'en Hōichi: li semblava poc natural, i per això va sospitar que alguna cosa no anava bé. Li feia por que el pobre cec hagués estat embruixat o enganyat per esperits malvats. No li va fer més preguntes, però, en privat, va donar instruccions als servents del temple perquè vigilessin en Hōichi de prop i els va ordenar que el seguissin en cas que tornés a abandonar el recinte de matinada.

L'endemà a la nit van veure com en Hōichi sortia del temple. Els servents van encendre immediatament les

llanternes i li van anar al darrere. Però la matinada era fosca i plujosa, i abans que els criats poguessin arribar al camí, en Hōichi ja havia desaparegut. Era obvi que caminava molt de pressa, cosa estranya tenint en compte la seva ceguesa i el mal estat de la sendera. Els homes van recórrer els carrers de l'aldea a cuitacorrents preguntant a totes les cases que en Hōichi solia visitar, però ningú va poder retre compte del músic cec. Finalment, quan tornaven cap al temple pel camí de la costa, es van sorprendre de sentir un toc furiós de les cordes d'un *biwa* que procedia del cementiri de l'Amidaji. Llevat d'alguns focs follets, habituals en aquella zona durant les nits de temporal, la foscor era absoluta. Però els homes es van apressar cap al cementiri, fent-se llum amb les llanternes, i allà van descobrir en Hōichi, assegut sota la pluja davant per davant del monument funerari de l'Antoku Tennō, tocant el *biwa* i entonant ben alt el cant de la batalla de Dan-no-ura. Al voltant, i al damunt de les tombes, els focs dels morts cremaven com ciris espectrals. Mai abans els ulls de cap mortal havien pogut contemplar un exèrcit tan gran d'*oni bi*.

–Hōichi-san! Hōichi-san! –li van cridar els servents–. Esteu embruixat, Hōichi-san!

Però el músic cec semblava que no els sentia. Va fer esclafir les cordes del *biwa* amb estrèpit i va entonar amb una intensitat encara més salvatge el cant de la batalla de Dan-no-ura. Els homes el van engrapar i li van cridar a l'orella.

–Hōichi-san! Hōichi-san! Veniu amb nosaltres d'una vegada!

–No toleraré que se m’interrompi d’aquesta manera davant d’un auditori tan distingit –va contestar ell amb severitat.

Malgrat aquesta escena espectral, els servents no es van poder aguantar el riure. Completament segurs que el músic estava embuixat, el van agafar entre tots, el van aixecar de terra i, amb grans esforços, se’l van endur cap al temple. Un cop allà, el sacerdot va ordenar que li traguessin la roba molla immediatament i que el vestissin amb una altra de ben eixuta. I també va fer que li servis-sin menjar i beure. Després, el sacerdot va demanar al seu jove amic una explicació completa del seu estrany comportament.

En Hōichi va dubtar durant força estona abans de decidir-se a parlar, però al final, com que sabia que la seva conducta havia alarmat i disgustat el bon sacerdot, va abandonar les seves reserves i va relatar tot el que li havia passat des de la primera visita del samurai.

–Hōichi, amic meu desventurat –es va lamentar el sacerdot–, corres un greu perill! Quina desgràcia que no m’hagis explicat això abans! El teu meravellós talent musical t’ha portat a una situació ben estranya. Arribats fins aquí, cal que compreguis que no has estat visitant cap mansió, sinó que t’has estat passant les nits al cementiri, entre les tombes dels Heike. Els servents t’hi van trobar anit, assegut sota la pluja, davant de la tomba de l’Antoku Tennō. Tot el que t’ha semblat que percebies només era una il·lusió; tot, tret de la crida dels morts. Quan has respost a la seva crida per primera vegada, t’has posat voluntàriament sota el seu poder. Si els tornes a obeir, després

del que ha passat, et faran miques. Tard o d'hora, d'una manera o d'una altra, haurien acabat amb tu... Aquesta nit no em podré quedar al teu costat, perquè he estat convocat a un ofici. Tanmateix, abans de marxar et protegiré el cos escrivint-hi textos sagrats al damunt de la pell.

Abans que el sol es pongués, el sacerdot i el seu acòlit van despullar en Hōichi; i a continuació, amb els pinzells per escriure, li van traçar els caràcters sagrats del sutra Hannya Shin Kyō⁹ sobre el pit i l'esquena, sobre el cap, la cara i el coll, sobre els braços i les cames, i també sobre les mans i els peus, inclosos els palmells i les plantes. Quan van acabar la feina, el sacerdot va dir a en Hōichi:

—Aquesta nit, tan bon punt jo me n'hagi anat, t'has d'asseure al porxo i t'hi has d'esperar. Et cridaran, però, passi el que passi, no responguis ni et moguis. No diguis

9. Així es com es diu en japonès el més petit dels sutres Pragña Pâramitâ Hridaya. A propòsit de l'ús màgic del text que es recull en aquesta història, paga la pena assenyalar que l'objecte del sutra és la Doctrina del Buit de les Formes; és a dir, el caràcter irreal de qualsevol fenomen o noümen... «La forma és el buit i el buit és la forma. El buit no es distingeix de la forma; la forma no es distingeix del buit. El que és forma és buit. El que és buit és forma... Percepció, nom, concepte i coneixement són buit. No hi ha ull, ni orella, ni nas, ni llengua, ni cos, ni ment... Quan el vel de la consciència ha estat aniquilat, aleshores ell [el cercador] s'allibera de qualsevol temor i, més enllà de la magnitud del canvi, assoleix el nirvana final.» (*N. de l'a.*)

ni una paraula i queda't absolutament quiet, com si estiguessis meditant. Si fas el moviment més lleu o el soroll més mínim, acabaràs partit per la meitat. No t'espantis ni se t'acudeixi demanar ajuda, perquè no hi ha cap ajuda capaç de salvar-te. Si fas exactament el que et dic, el perill passarà i ja no hauràs de témer res.

Quan va caure el sol, el sacerdot i el seu acòlit van marxar per complir amb les seves obligacions religioses i en Hōichi es va asseure al porxo, tal com li havien dit. Va deixar el *biwa* al damunt de la tarima i, després d'adoptar la postura de meditació, es va mantenir completament immòbil, tenint cura de no tossir ni respirar d'una manera perceptible. I es va estar d'aquesta manera durant hores.

Llavors va sentir unes passes que s'acostaven pel camí. Van travessar la porta, van creuar el jardí, es van apropar al porxo i es van aturar just davant d'ell.

–Hōichi! –el va cridar una veu profunda.

Però el bon cec va aguantar la respiració i no es va moure.

–Hōichi!!! –va ressonar la veu imponent per segona vegada.

I, a continuació, una tercera en un to salvatge:

–Hōichi!!!

En Hōichi es va mantenir quiet com una estàtua i la veu va bramare:

–No respon! No pot ser... He d'esbrinar on para aquest home.

Es va sentir el so d'uns peus pesants sobre el porxo. I se li van acostar amb determinació fins que se li van aturar just al davant. Llavors, durant uns minuts ben

llargs en què en Hōichi va notar que el cos li tremolava amb cada batec del cor, va regnar un silenci mortal.

Finalment, la veu aspra va mormolar molt a prop seu:

–El *biwa* és aquí, però del trobador només en veig les orelles...! Això explica per què no contesta. D’ell no en queda res més que dues orelles... Doncs bé, li portaré dues orelles al meu senyor com a prova que he obeït les seves ordres augustes fins allà on m’ha estat possible.

I, en aquell mateix moment, en Hōichi va notar que uns dits de ferro l’agafaven fort per les orelles i... les hi arrencaven! Malgrat el dolor intens, no va cridar. Les petjades es van allunyar pel porxo, van baixar al jardí i es van perdre pel camí. El bon cec notava com la sang li rajava càlida i densa a banda i banda del cap, però no va gosar aixecar les mans...

El sacerdot va tornar abans que sortís el sol. Es va afaïnyar tot el que va poder per arribar al porxo del darrere, però un cop allà va relliscar amb una substància viscosa i va deixar anar un xiscle de terror en comprovar, amb la llum tènue de la seva llanterna, que aquella viscositat era sang coagulada. Aleshores es va fixar en en Hōichi, assegut en actitud de meditació; la sang encara li traspuava per les ferides.

–El meu pobre Hōichi! –va exclamar desconcertat–. Què t’ha passat? Estàs ferit...

El so de la veu amiga va fer que en Hōichi se sentís fora de perill. Es va posar a plorar i, entre els sanglots, va relatar tot el que havia passat.

–Pobre, pobre Hōichi! –es va lamentar el sacerdot–. Tot ha estat culpa meva! Una falta imperdonable! Havia

escrit textos sagrats per tot el teu cos..., tret de les orelles! Li vaig confiar aquesta part al meu acòlit, però ha estat culpa meva, una gran negligència per part meva, no haver-me assegurat que ho havia fet correctament. En fi, ja no s'hi pot fer res, només podem intentar guarir-te les ferides com abans millor. Ànims, estimat amic! El perill ja ha passat. Aquells visitants espectrals no et tornaran a angoixar mai més.

I, amb l'ajuda d'un bon metge, en Hōichi no va tardar a recuperar-se de les ferides. La història d'aquesta estranya aventura es va propagar per tots els racons i el bon cec va agafar molta anomenada. Molts nobles es van acostar a Akamagaseki per sentir-lo com recitava i li van oferir grans quantitats de diners; i d'aquesta manera es va convertir en un home ric... I des del dia de la seva aventura que va ser conegut amb el malnom de Mimi-nashi-Hōichi; és a dir, «Hōichi, el desorellat».